

Stručni rad

Primljeno: 5. XII. 2021.

Prihvaćeno: 19. III. 2021.

UDK
030=111:004.031.4
811.111'374:004.031.4<https://doi.org/10.33604/sl.14.27.6>

Encyclopædia Britannica Online: mrežno izdanje pouzdanoga priručnika (2012. – 2020.)

Tihomir Živić

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
tihomir.zivic@fazos.hr

SAŽETAK: Sa svrhom što potpunijega razumijevanja i donošenja bitnih navedenih zaključaka o općenitome predmetnom pitanju mrežnih priručničkih izdanja, ovaj rad, oprimjeren provedbom i ishodom postupka kakvoćnoga istraživanja *Encyclopædijske Britannice*, daje njezin kraći razvojni pregled i opis glavnih značajka njezinih odabranih izdanja, uz njihovu usporedbu s drugim sličnim priručnicima. Uvodni dio stoga sažeto iznosi gotovo desetljetnu povijest postupnoga *Britanničina* prijelaza u mrežno okruženje. Raščlanjujući njezine sastavnice, *Macropaediju*, *Micropaediju* i *Propaediju*, i njezino uredničko usmjerenje, središnji pak dio podrobnije razmatra *Britanničin* put od knjižnične police do računalnoga zaslona te ju dovodi u poredbeni suodnos s ostalim priopćilima na zahtjevnome poslovnom tržištu, poglavito s *Wikipedijom*. Time je također zaključno ukazano i na neke mogućnosti uporabe takvih suvremenih mrežnih priručničkih sadržaja, koji obavijesnim i priopćajnim proširenjem dosadašnjih granica nedvojbeno postavljaju i nove sustavske razvojne zadatke.

Ključne riječi: *Encyclopædia Britannica*, mrežno izdanje, međudjelovanje, pristupačnost, rječničarstvo, širenje znanja

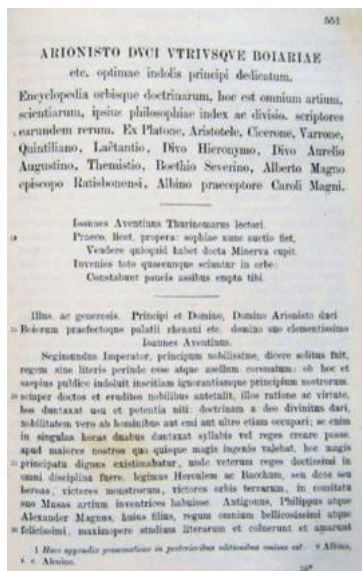
1. Uvod

Poput zaštitnoga znaka s repuhom, znamenom kojim proslavlja prvotisak u Edinburghu iz 1768., a koji joj od 1929. krasi sva izdanja (*Britannica* [*@Britannica*], »Ever«), *Britannica* se vezala uz činjenicu da joj je tiskopis 244 godine »nadahnjivao znatiželju i radost učenja«, *inspiring curiosity and the joy of learning* na engleskome jeziku, što posvjedočuju objave na njezinu *Twitteru* (*Britannica* [*@Britannica*], »Inspiring«).

Tijekom razvojnih stoljeća *Britannica* je postala istoznačnica točnosti, pa svojim honti-mično polatinjenim nazivom, opremom i slogom čitateljstvu pruža slično istraživa-lačko iskustvo kao i *Encyclopædia orbisque doctrinarum*, izišla 1517. u Ingolstadtu ispod pera bavarskoga jezikoslovca i povjesničara Johannesa Aventinusa, odnosno Jo-hanna Geoga Turmaira (»Encyclopædia«), te priručnik *Encyclopædie, seu orbis dis-ciplinarum, tam sacrarum quam prophanarum, epistemon* hrvatskoga mnogoznalca Pavla Skalića, objelodanjen u Baselu 1559. godine.

Slika 1. *Britannica*in zaštitni znak s repuhom (*thistle logo*), »EBLogo«; *Encyclopædia Britannica*, www.britannica.com/resources/images/EBLogo.jpg

Slika 2. Naslovnica djela *Encyclopædia orbisque doctrinarum* Johanna Geoga Turmaira, Lexoldie~commonswiki; »Johannes Turmaier's genannt Aventinus sämtliche Werke. Bd. 1. München: Kaiser 1881«; *Wikimedia Commons*, 10. srpnja 2007, *Wikimedia Foundation*, commons.wikimedia.org/wiki/File:Turmaier_Enc_551.jpg

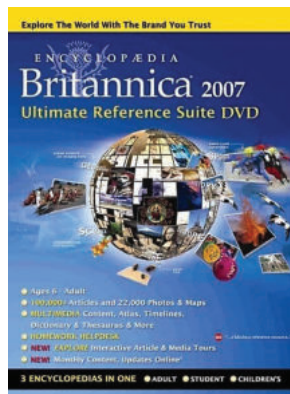
Slika 3. Naslovnica djela *Encyclopædie, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quam prophanarum, epistemon* Pavla Skalića, »Enciklopedije i leksikoni«; *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*, 4. kolovoza 2020., www.lzmk.hr/~leks/ostalo/581-enciklopedije-i-leksikoni

Valja nam se osvrnuti i na *Britanničino* svjesno zadržavanje britanskoga pravopisa i nakon njezine nakladničke selidbe u Sjedinjene Američke Države 1901. Prilozi su tada pojednostavnjeni, od 1933. primijenjeno je načelo »stalne preradbe«, *continuous revision*, a bitne su promjene nastale objavom 15. izdanja, njezine zadnje tiskovine (Kearney). Trodijelni ustroj (crnohrptena *Macropædia*, crvenohrptena *Micropædia* i zelenohrptena *Propædia*), stočlano uredništvo 32 sveska, 4000 člankopisaca, 500 000 pojmova i 40 000 000 riječi na više od 32 000 stranica stoga i dalje *Britannicu* čine jedinstvenom premda ju opsežnošću nadilazi kineski mrežni priručnik *Baidu Baike* (Zhang).

No, od siječnja 2000. do veljače 2006. godine, u osvit potpunoga *Britanničina* prijelaza na mrežnu inačicu, obustavljena Microsoftova *Encarta*, odnosno suvremeni računalni višezivorni priručnički spoj tiskovina izdavača poput Colliera, Funka and Wagnallsa i Macmillana (*New Merit Scholar's Encyclopedia*) obdanjen kao CD-ROM i DVD-ROM, na tržištu je Sjedinjenih Američkih Država bila izrazita uspješnica i natjecateljica u srazu s *Encyclopædijom Britannicom* (Seymour). To se nadmetanje, dapače, nastavilo i u cjenovnome smislu, jer oba su proizvoda, privukavši pozornost novinstva, bila svrstana i u sličan razred: za nešto skuplju nakladu *2007 Encyclopædia Britannica Ultimate* valjalo je izdvojiti do 50 američkih dolara, dok je, primjerice, usporedbeni DVD-ROM s Microsoftovom *Encartom Premium 2007* stajao 45 dolara (»Digital«).

Slika 4. Petnaesto, posljednje tiskano izdanje *Encyclopædije Britannice*, »*Encyclopædia Britannica: De Luxe 15th Edition*«; Desertcart, 2020., www.desertcart.pk/products/95879671-encyclopaedia-britannica-de-luxe-15th-edition-30-volume-set-micropaedia-macropaedia-encyclopaedia-encyclopedia

Slika 5. *2007 Encyclopædia Britannica Ultimate* (DVD-ROM), »*Encyclopædia Britannica 2007 Ultimate DVD*«; Amazon.com, 19. srpnja 2006., us.amazon.com/Encyclopedia-Britannica-Ultimate-Reference-DVD-Rom/dp/B000H26H76?encoding=UTF8&psc=1

Sadržajna pak raščlamba otkriva da ti ostvaraji nisu bili posve istovjetno osmišljeni, pa je bogatija *Britannica* nudila izdanje za osnovna i srednja učilišta sa 100 000 članaka i američkim Merriam-Websterovim rječnikom (*Merriam-Webster's Dictionary and Thesaurus*), dočim su korisnici Microsoftove *Encarte* na raspolaganju također imali mladeško izdanje s prilagođenim preglednikom, ali sa 66 000 članaka i omogućenim međudjelovanjem u jezičnim, računskim i zadaćnim pomagalima te zemljovidima. Oba su priručnika štoviše bila naizmjenice hvaljena i objeđivana, i to posebice stoga što su, kako su tvrdila britanska glasila, daleko više pozornosti posvećivala natuknicama vezanima uz Sjedinjene Američke Države negoli uz Ujedinjeno Kraljevstvo, te su *Britanničini* članci o Velikoj Britaniji rjeđe posuvremenjivani, prikazi američkih zemljovida su detaljniji, a opsežan rječnik britanskoga engleskog jezika nedostaje i u *Britannici* i u *Encarti* (Seymour).

2. Od knjižnične police do računalnoga zaslona

Jezikoslovno, rječničarski i ustrojbeno, *Encyclopædia Britannica* ustalila se unatrag 70 godina, dakle od 50-ih godina prošloga stoljeća do danas, na opsegu od oko 500 000 priručničkih natuknica i oko 40 000 000 riječi pisanih prema britanskome pravopisu. Taj se raspon, međutim, neprestance povećavao od *Britanničina* prvotiska, a rastao je i broj uglednih člankopisaca i prinositelja, od Isaaca Asimova, Michaela DeBakeya, Marie Curie-Sklodowske, Alberta Einsteina i Milтона Friedmana do Carla Sagana, Lava Tockoga i Alfreda Northa Whiteheada: prva je naklada, objelodanjivana od 1768. do 1771. u škotskome Edinburghu, imala tri sveska, u drugoj ih je dodano još sedam, u razdoblju od 1801. do 1810. godine mogla se u svojem četvrtom izdanju podičiti s njih 20, da bi slogovnu i znanstvenu prekretnicu i prepoznatljivu vrsnoću (»History of *Encyclopædia Britannica* and *Britannica Online*«) počela dosizati već u devetome (1875–1889) i napose u svojem 11. izdanju (1910–1911; Burr).

Britanničino posljednje tiskano izdanje, ono 15. u uredništvu Dalea Hollisa Hoiberga, koje je u 32 sveska iz 2010. godine bilo istodobno službeno posvećeno Njezinu Veličanstvu kraljici Elizabeti i Baracku Obami, tadašnjemu predsjedniku Sjedinjenih Američkih Država (Bosman), također je poštovalo ta načela zacrtana još 1985., a oblikovano je kao trodjelnica uz dvosvezačno kazalo, i to na sljedeći način:

- sedamnaestosvezačna tisućustranična *Macropædia*, s oko 700 jedinstvenih, pojedinačnih dubinskih članaka dugih od dvije do 310 stranica i opsežnim popisom prinositelja i vrela (Kister)
- dvanaestosvezačna tisućustranična *Micropædia*, zapravo brzi činjenično-provjerbeni vodič u *Macropædiju*, sa 65 000 kratkih članaka obujma manjega od 750 riječi (Whiteley)

- jednosvezačna *Propædia*, s ljestvičnim pregledom općega znanja, detaljnijim člancima i širim predmetnim surječjem traženoga pojma (Goetz).

Pojasnimo pritom da je 15. *Britanničino* izdanje zapravo neprestance objavljivano od 1974. godine, i to uz poštovanje načela stalnih preinaka priloga, pa je tiskopis iz 2010. u stvari tek posljednja inačica toga izdanja. Usto, primijenjeno je i unakrižno upućivanje s *Micropædije* na *Macropædiju* (Sader i Lewis).

Naime, još je *Britanničin* nekadašnji predsjednik Elkan Harrison Powell 1933. pravilno uočio gospodarstvene zakonitosti uobičajenoga životnog vijeka *Encyclopædije Britannice* i njezinih ostalih proizvoda,¹ u kojem zastarijevanjem članaka opada i početni prodajni zamah toga izdanja, pa je nužno okupiti novo uredništvo, od člankopisaca naručiti nove priloge i što prije zaustaviti raspacavanje staroga izdanja. Kako bi nadvladala te opasnosti i kolebanje prihoda, *Encyclopædia Britannica* pribjegli je stoga spomenutom načelu iznovoizdavanja i svoje stalne preradbe (Kent), ali i načelu razgranatosti ponude, pa i službenoga prijevoda na jezike poput kineskoga i vijetnamskog.

Na američkome su i britanskom tržištu *Britanničin* izbor zato činile tiskovine namijenjene raznodobnomu čitateljstvu, primjerice šesnaestosvezačna *Young Children's Encyclopedia* za vrtički uzrast (1961), *Britannica Discovery Library* za dob od tri do šest godina i *My First Britannica* za dob od šest do 12 godina starosti (1974–1991), *Britannica Junior Encyclopedia* (1934–1984) te *Children's Britannica* za četrnaestogodišnjake (od 1988), kao i *Britanničin* jednosvezačni sažetak od 28 000 kratkih članka poznat pod naslovom *Britannica Concise Encyclopedia* (2003) te njezina dva-desetsosvezačna preradba Comptonova priručnika za mladež od 10 do 17 godina, naslovljena *Compton's by Britannica* (2007) i objavljena na 11 000 stranica (»*New Britannica*«). Štoviše, zahtjevnijemu čitateljstvu i zaljubljenicima umjetnosti riječi i engleske književnosti dostupan je i izvrstan *Britanničin* priručnik *Shakespeare: The Essential Guide to the Life and Works of the Bard* (2006).

Istodobno, »prava« je *Encyclopædia Britannica* obradbeno priređena ovako:

- u *Macropædiji* je 26% natuknica posvećeno zemljopisu, 14% čine životopisi važnih ličnosti (uz podjednaku zastupljenost i muškaraca i žena), liječništvo je zastupljeno s 11%, svjetska književnost sa 7%, prirodoslovlje i zvezdoznanstvo sa 6%, vjerska pitanja s 5% (od čega je 14 članaka o kršćanstvu), umjetnost s 4%, zapadna mudrost također s 4% i pravo s 3%

¹ Spomenuti je ovdje i *Britanničine* godišnjake (*Book of the Year*), koje je tvrtka za prethodnu godinu tiskala od daleke 1938., a od 1994. objavljuje ih i mrežno.

- u *Micropædiji* je pak 25% zemljopisnih članaka, prirodoslovnih je 18%, društvene znanosti zastupljene su sa 17%, životopisi čine također 17%, a jezikoslovlje, književnost, zapadna mudrost i umjetnost preostalih 25% (O’Gorman).

I mrežna *Britannica*, koja čuva navadu nastalu daleke 1936. da godišnje obnovi sadržaj oko 10% svega gradiva, reda pojmovlje prema engleskoj abecedi počevši s osobama, mjestima i stvarima te se, kako rekosmo, i dalje služi pretežitim britanskim prapovisom, iako joj je nakladnikovo sjedište (*Britannica Group*) u illinoisnome Chicagu: izuzetci, poput poameričenoga pisanja *defense*, su rijetki, no postoje uputnice s britanske (primjerice, *colour*, *encyclopaedia*) na američku pravopisnu inačicu.

3. *Britannica* i suvremena priopćila

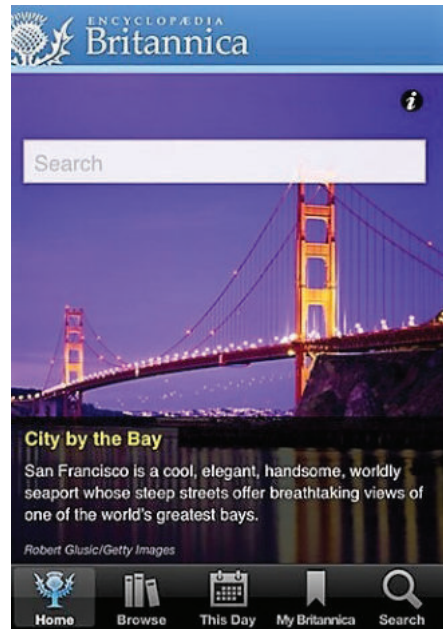
Primijetiti je da se tvrtka *Encyclopædia Britannica* za potpuno mrežni način svojega objavljivanja postupno gospodarstvenički pripremala već 2006., dakle četiri godine prije negoli su trideset dva sveska njezina petnaestoga izdanja ušla u povijest kao posljednja *Britanničina* tiskana naklada. Od 2006. postojala je, naime, mogućnost *Britanničine* tjedne, mjesečne i godišnje pojedinačne pretplate, kao i posebne pretplate za knjižnice i učilišta, i to kako bi bili izbjegnuti iskočni izbornici i oglasi (»*Britannica Online Store*«), a od 2007. *Britanničini* su članci bili besplatni ako je na njih vodila poveznica s vanjske stranice (»*Instructions*«); na taj je način mrežno poslovanje već 2009. godine *Britannici* utrhilo 60% njezina prihoda, od čega je na pretplate otpadalo 15% zarade (Grant).

Mrežnomu izdanju *Encyclopædije Britannice*, zbirci od 120 000 redovito nadopunjavanih i osvježivanih članaka poznatoj pod naslovom *Britannica Online* (»*Webmaster*«), koja je objavljivala i izvješća *The New York Timesa* i BBC-a, prethodilo je, dakle, više od 100 000 članaka objavljenih na DVD-u u nagrađivanoj nakladi *Britannica Ultimate Reference Suite*, a građa je 2012., obogaćena pomagalicama za učenje i rječničkom riznicom nastalom u suradnji s nakladničkom kućom Merriam-Webster, uključivala natuknice preuzete iz djela *Britannica Elementary Encyclopædia* i *Britannica Student Encyclopædia*, kao i dodatne poveznice, slikovne i zvučne isječke i zemljovide.

No, vrlo smion i zanimljiv urednički pothvat nakladnička kuća *Encyclopædia Britannica* poduzela je već krajem veljače 2007. godine, udruživši snage s američkom pretraživačkom tvrtkom AskMeNow iz Irvinea u Californiji, s namjerom da *Britanničini* korisnici s pomoću svojih iPhonea mogu suradnicima poslati poruku s upitom, koji bi tada AskMeNow obradio, ne bi li u sažetome izdanju *Britannice* od 28 000 članaka pronašao odgovarajući odgovor (»*Encyclopædia Britannica Selects AskMeNow*«). Kada se AskMeNow 2008. ipak iznenada ugasio, *Encyclopædia Britannica* obratila se rujna 2010. tvrtki Concentric Sky iz Eugenea u Oregonu s naka-

Slika 6. *Britannica Ultimate Reference Suite 2012* (DVD-ROM), »*Encyclopædia Britannica 2012 Ultimate Edition*«; *Amazon.com*, 1. studenoga 2011., www.amazon.com/Encyclopedia-Britannica-2012-Ultimate-Edition/dp/1615355219

Slika 7. *Encyclopædia Britannica* na Appleovu iPhoneu, Dhvanesh (Dhvanesh Adhiya); »Best Encyclopedia Apps for iPhone and iPad in 2021«; *iGeeksBlog*, 6. siječnja 2021., www.igeeksblog.com/best-encyclopedia-apps-for-iphone-ipad/

nom razvoja prilagođenih priručničkih proizvoda za djecu na iPadu i iPhoneu (»*Encyclopædia Britannica* to Supply World-Leading Educational Apps«; »*Encyclopædia Britannica App*«), a istodobno je razvijena i pretraživa zbirka snimaka (»*Britannica ImageQuest*«).

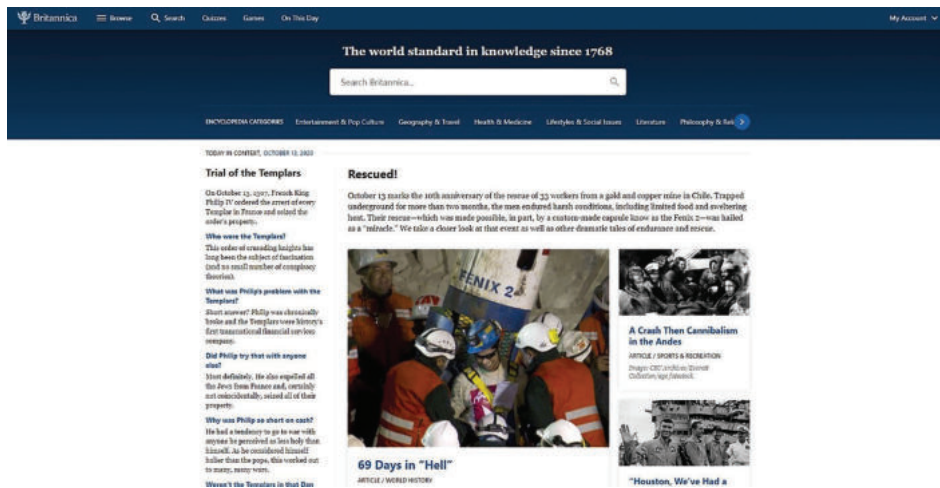
Naposlijetku, prateći kretanja u suvremenome računalstvu, tvrtka Encyclopædia Britannica objavila je 7. lipnja 2018. i dodatak za Googleov pretražnik *Chrome* naslovljen *Britannica Insights* koji prikazuje djeliće *Britanničinih* obavijesti iznad ishoda pretrage Googleove bočne trake.²

² Dapače, članak o tome, objavljen 7. lipnja 2018. u časopisu *The Verge*, upućuje da je *Britanničin* preglednički dodatak u stanju ispraviti i pogreške dobivene *Googleovom* pretragom. Vidi »*Encyclopædia Britannica's New Chrome Extension*«.

4. Uređivačko usmjerenje

Pod utjecajem sve omiljenije *Wikipedije*, uredništvo *Encyclopædije Britannice* omogućilo je, dapače, od 3. lipnja 2008. suradnju svojih stručnjačkih i nestručnjačkih člankopisaca, pri čemu su odobreni korisnički prilozi *Britanničina* čitateljstva jasno potpisani, a uredništvo im postaje trajni vlasnik. Povrh toga, od 22. siječnja 2009. godine dopušteni su, uz uobičajene stručne uredničke natuknice označene otiskom »*Britannica Checked*«, i čitateljski prerađeni prijedlozi na *Britanničinoj* mrežnoj stranici ako dolaze od predstavnika javnosti upisanih u sustav pravim imenom i prezimenom.

Dakako, predložene čitateljske dopune i izmjene nisu odmah vidljive na trenutnoj *Britanničinoj* mrežnoj stranici, već prolaze postupak detaljne stručne uredničke provjere, a svi odobreni zahvati redovito se objavljuju u posebnome odjeljku stranice *Britannica Online* (Van Buskirk).

Slika 8. Mrežna stranica *Britannica Online*, *Britannica*, Encyclopædia Britannica, 16. listopada 2020., www.britannica.com/

5. Takmaštvo na mreži

Premda je na engleskome govornom području najčešće smatrana poslovičnom istožnačnicom točnosti, *Britannica* je, naravno, u svojoj dugoj i plodnoj povijesti pokatkad objeđivana, i to s manje ili više osnovanih razloga za takav stav. Budući da je proizvodnja tiskopisa tako golemoga priručnika bila i skupa, i vrlo zahtjevna, oblikovanje novih knjižnih izdanja *Encyclopædije Britannice* trajalo je razmjerno dugo, iako su neki članci zamjetnije zastarijevali ili su se u njima mjestimice potkradale pogreške, a u slučaju njezina 15. izdanja protegnulo se na čitavo desetljeće.

Kao ostvaraj opće namjene, *Encyclopædia Britannica* nije, naime, nikada težila biti tek puki nadomjestak strukovno usmjerenih povijesnih ili računstvenih priručničko-rječničkih izdanja (primjerice, trinaestosvezačnoga djela *Dictionary of the Middle Ages* Američkoga vijeća učenih društava [*American Council of Learned Societies, ACLS*], 1982–1989., ili opsežnoga djela *Encyclopedia of Mathematics* [*EOM*] urednika Michiela Hazewinkela, koje je do 2003. objavljivao nizozemski izdavač Kluwer Academic Publishers, da bi mu kasniji nakladnik postao njemački Springer), ali se i prije svojega potpunog prijelaza u mrežno okružje 2012., koje je već od 90-ih godina prošloga stoljeća otpočelo s neslućenim razvojem prividnih knjižnica slobodnoga pristupa (primjerice, *Google Booksa*, MIT-eve zbirke ili zbirke *PubMed Central* [*PMC*]; Lawrence i Giles, »Accessibility«) i tražilica te omogućilo tekuću pokrivenost i brzo posuvremenjivanje podataka,³ nadmetala s priručnicima *Cyclopædia: or, An Universal Dictionary of Arts and Sciences* (1728–1753) Ephraima Chambersa, *The Cyclopædia; or, Universal Dictionary of Arts, Sciences, and Literature* velečasnoga Abrahama Reesa (1802–1819), *The Encyclopædia Metropolitana* (30 svezaka, 1817–1845) Samuela Taylora Coleridgea, *Collier's Encyclopedia with Bibliography and Index* (24 sveska, 1950–1997), *Encyclopedia Americana* (30 svezaka, zadnje tiskano izdanje iz 2006.) i *World Book Encyclopedia* (22 sveska, zadnje izdanje iz 2019. godine).

Ipak, pera su se najviše oštrila na sraz *Britannice* i *Wikipedije* (Tancer; Woodson) glede dobi čitateljstva kojemu su ovi priručnici prvenstveno namijenjeni, dostupnosti njihova sadržaja na raznim prijevodnim jezicima, mogućnosti čitateljske suradnje pri uređivanju priloga, predmetnoga obuhvata i samoga sloga tih dvaju djela (Turton; Akhtar; Hunt; Moore), pa su neki ocjenjivači tvrdili da se *Britannica* i *Wikipedia* dapače približavaju s obzirom na točnost svojih znanstvenih natuknica (J. Giles; Terdiman). Usuprot tomu, drugi su ustrajali na pohvali *Britanničnih* razlikovnih obilježja i podrobnosti članaka, poput njezina bivšeg glavnog urednika Roberta McHenryja (»Faith-Based Encyclopedia«) ili Claire Sweeney (»*Britannica* 2.0«).

Unatoč tvrdnjama da je *Wikipedia* poglavito namijenjena širim pretragama pojmovlja radi što uspješnijega pisanja zadaća i da je još prije petnaestak godina bila prvi i dosta pouzdan izbor 24,3% čitatelja unutar cjeline od ukupno 3200 ispitivanih obrazovnih mrežnih stranica (Tancer), 42 slijepe stručno-znanstvene raščlambe članaka *Encyclopædije Britannice* i *Wikipedije*, to jest provjere točnosti odabranih priloga s njihovih mrežnih stranica koje je 2005. proveo časopis *Nature*, pronašle su svega četiri ozbiljne pogreške u odrednicama obaju izvora te 123 *Britanničine* i 162 *Wikipedijine* činjenične pogreške. *Britannica* je, doduše, takvu razglobu svojih navodnih propusta pobila godinu dana poslije, zatraživši u dvadesetostraničnome očitovanju

³ Zanimljivo je da je potreba stalnoga osvježivanja *Britanničina* sadržaja uočena još 1954., u povodu izlaska njezina 14. izdanja. Vidi Yust.

njezin odbačaj jer su podatci zapravo bili uzeti iz njezina godišnjaka i iz djela *Britannica Student Encyclopedia* (»Fatally«), no časopis je to odbio.⁴

William Smellie (1740–1795), škotski tiskar i prvi urednik *Encyclopædije Britannice*, o takvim je pogriješcima u svojem Predgovoru prvome *Britanničinu* tiskopisu 1771. rekao sljedeće:

With regard to errors in general, whether falling under the denomination of mental, typographical or accidental, we are conscious of being able to point out a greater number than any critic whatever. Men who are acquainted with the innumerable difficulties attending the execution of a work of such an extensive nature will make proper allowances. To these we appeal, and shall rest satisfied with the judgment they pronounce.

Glede pogriješaka općenito, spadale one pod nazivnik umnih, tiskarskih ili slučajnih, svjesni smo da smo u stanju upozoriti na njihov veći broj od bilo kojega prosudivača. Ljudi koji su upoznati s bezbrojnim teškoćama pri nazočnosti provedbi posla tako sveobuhvatne naravi imat će primjerenu uvidavnost. Njima se obraćamo i bit ćemo zadovoljni prosudbom koju izreknu. (vi; preveo autor)

Ne čudi stoga tvrdnja Jorgea Aguilara-Cauza, predsjednika tvrtke *Encyclopædia Britannica 2012.*, da će »*Britannica* ... uvijek biti činjenično točna«, *Britannica* ... *will always be factually correct* (nav. kod Bosman; preveo autor).

6. Zaključak

Od 1994. godine naovamo tvrtka *Encyclopædia Britannica* počela je sustavan rad i na objavi osuvremenjenih inačica svojih izdanja, i to isprva na CD-ROM-u i DVD-ROM-u, a potom i mrežno. Postavši 1996. vlasništvo brazilskoga bogataša i ulagača Jacoba Elija Safre iz loze libanonsko-švicarskih židovskih štedioničara, prevladavši teškoće u poslovanju (»Crisis«) i stvorivši 1999. računalno usmjereni ogranak *Britannica.com* (»History of *Encyclopædia Britannica* and *Britannica.com*«), koji je od 2001. s maticom dijelio upravu, *Encyclopædia Britannica* postupno se priručnički nametnula i kao predvodnica uvođenja redovito rasporedno iznovljavanih, više-izvornih obrazovnih proizvoda na vrlo zahtjevno svjetsko tržište. Najavivši da mu je tridesetdvosvezačna naklada iz 2010. posljednja glavna u tiskanome obliku, poduzeće *Encyclopædia Britannica* iste je godine izdalo još samo sažetiji, tridesetosvezačni abecedni niz *Britannica Global Edition*, s više od 40 000 članaka na 18 251 stranici, ali bez *Macropædije* i *Micropædije*, te se od ožujka 2012. okrenulo proizvodnji vrhunskoga mrežnoga gradiva i poučnih sadržaja (»Change«). Budući da su u razvoju zadnje-*ga Britanničina* tiskopisa sudjelovali znanstvenici širom svijeta, uključujući i neke

⁴ Dapače, *Britannica* je obrazložila kako se glavnina primjedaba zapravo odnosila na pojmovna tumačenja ili pravopisne inačice.

nobelovce, kakvoćom i točnošću svojih članaka te opremom, koja podrazumijeva i mnoštvo slika, zastava i zemljovida, *Encyclopædia Britannica* i dalje, unatoč ogledu s *Wikipedijom*, ostaje najdugovječniji, vodeći svjetski priručnik na engleskome jeziku, promičući međudjelovanje s korisnicima, pristupačnost izvora i rječničarsku izvrsnost od 1768. do svojih najnovijih mrežnih oblika (Lawrence i Giles, »Accessibility«).

Iako joj je, kako smo pokazali, *Wikipedia* i dalje glavni takmac u mrežnome poslovanju, *Encyclopædia Britannica* još uvijek uspijeva dosta uspješno odlijevati tim izazovima i stoga zadržati svoje bitne razlikovne prednosti, a glavni su razlozi za to sljedeći:

- tvrtka *Encyclopædia Britannica* ostvaruje gospodarstvenu dobit i oslanja se na dobro uhodane ugovorne međunarodne nakladničke i raspčavateljske mreže, dočim je *Wikipedia* ustrojena kao poduzeće koje ne radi za dobit
- *Britannica* pruža veću dostupnost i dokazanu točnost sadržaja te njeguje daleko ozbiljniji urednički slog za nešto starije, obrazovanije i zahtjevnije čitateljstvo
- cjelokupna *Britanničina* prijevodna izdanja trenutačno su dostupna na engleskome, francuskom, grčkom, mađarskom, malajskom, poljskom, srpskom (u sažetome obliku), tamilskom i turskom, a *Wikipedijini* su pojedinačni članci trenutačno prevedeni na 313 jezika
- iako oba mrežna priručnika omogućuju korisničko sudjelovanje u sustvaranju građe, *Britanničin* zatvoreniji i dugotrajniji provjerbeni postupak osigurava znatno manje pogrešaka
- *Britanničini* prilozi najčešće vrlo jasno navode ime i prezime prinositelja ili je moguće naći podatke o osobama savjetodavno uključenima u skupno uredništvo; s druge strane, za većinu *Wikipedijinih* člankopisaca nemoguće je utvrditi takve podatke
- *Britannica* strogo pazi da je tvorac njezina priloga dokazani stručnjak u svojem znanstvenom području, nerijetko i nobelovac (Cruz).

Želeći zadržati znanstvenu nepristranost, jer oba mrežna priručnika mogu biti nadasve korisna za svoje svrhe — *Britannica* za učeniji pristup, a *Wikipedia* uglavnom za brzo nalaženje najosnovnijih obavijesti o nekome pojmu, s uputama za nužno daljnje istraživanje —, navedimo stoga na kraju riječi ravnatelja *Britanničina* britanskoga odsjeka Iana Granta iz spomenutoga razgovora s Grahamom Charltonom, objavljenoga na stranici *E-Consultancy* 10. veljače 2009.:

Wikipedia is a fun site to use and has a lot of interesting entries on there, but their approach wouldn't work for *Encyclopædia Britannica*. My job is to create more awareness of our very different approaches to publishing in the public mind. They're a chisel, we're a drill, and you need to have the correct tool for the job.

Wikipedia je zabavna stranica i ondje ima mnoštvo zanimljivih natuknica, no njihov pristup ne bi pomogao *Encyclopædiji Britannici*. Moj je posao stvoriti u javnome mnijenju više svijesti o našim vrlo različitim pristupima izdavaštvu. Oni su dljeto, mi smo svrdlo, a za taj posao morate imati pravo oruđe (»Q&A«; preveo autor).

LITERATURA

- Akhtar**, Naved. »*Encyclopædia Britannica* Takes on *Wikipedia*«. *Digital Journal*, 25. siječnja 2009. (www.digitaljournal.com/article/265906)
- Aventinus**, Johannes. »Encyclopedia orbisque doctrinarum«. *Kleinere historische und philologische Schriften*. München, Kaiser, 1881., str. 551–564.
- Bosman**, Julie. »After 244 Years, *Encyclopædia Britannica* Stops the Presses«. *The New York Times*, 13. ožujka 2012. (mediadecoder.blogs.nytimes.com/2012/03/13/after-244-years-encyclopaedia-britannica-stops-the-presses)
- Boyles**, Denis. *Everything Explained That Is Explainable: On the Creation of the Encyclopædia Britannica's Celebrated Eleventh Edition, 1910–1911*. Knopf, 2016.
- Britannica* (@Britannica). »Ever wondered about that weird plant in our avatar? It's a thistle, in honor of our Scottish heritage«. *Twitter*, 6. prosinca 2018. (twitter.com/Britannica/status/1070486749942595586)
- Britannica* (@Britannica). »Inspiring curiosity and the joy of learning since 1768«. *Twitter*, twitter.com/Britannica.
- Britannica* Editors. »Change: It's OK. Really«. *Encyclopædia Britannica*, 13. ožujka 2012., (blogs.britannica.com/2012/03/change/; pristupljeno 14. ožujka 2021.)
- »*Britannica ImageQuest*: One Image Database to Rule Them All«. *School Library Journal*, 2015., (www.slj.com/2015/02/reviews/reference/britannica-imagequest-one-image-database-to-rule-them-all-reference-online/)
- »*Britannica* Online Store—BT Click&Buy«. *Encyclopædia Britannica: Britannica Corporate Site*, 14. kolovoza 2006., (web.archive.org/web/20060814003207/http://www.britannica.co.uk/BT_Click_Buy.htm; pristupljeno 14. ožujka 2021.)
- Burr**, George L. »The *Encyclopædia Britannica*: A Dictionary of Arts, Sciences, Literature and General Information«. *American Historical Review*, sv. 17, br. 1, listopad 1911., str. 103–109. *JSTOR* (www.jstor.org/stable/1832843)
- Cruz**, Jorge. »Collaboration and the Voices of Experts«. *Britannica Blog*, 5. lipnja 2008. (www.britannica.com/blogs/2008/06/collaboration-ownership-and-expertise/)
- »Digital Encyclopedia Has Wealth of Information«. *The Washington Times*, 27. ožujka 2007. (www.washingtontimes.com/news/2007/mar/27/20070327-113641-4034r/)
- »*Encyclopædia Britannica* App Now Available for iPad«. *Encyclopædia Britannica: Britannica Corporate Site*, 26. listopada 2011. (corporate.britannica.com/encyclopaedia-britannica-app-now-available-for-ipad)
- »*Encyclopædia Britannica*'s New *Chrome* Extension Is a Simple fix to *Google* Misinformation«. *The Verge*, 7. lipnja 2018. (www.theverge.com/2018/6/7/17437816/google-britannica-insights-search-encyclopedia)
- »*Encyclopædia Britannica* Selects AskMeNow to Launch Mobile Encyclopedia«. *Technology News*, 21. veljače 2007. (web.archive.org/web/20070927105019/http://www.mirror99.com/20070221/encyclopaedia_britannica_selects_askmenow_to_launch_mobile_geae.jspx)

- »*Encyclopædia Britannica* to Supply World-Leading Educational Apps to Intel AppUp Center«. *Encyclopædia Britannica*, 20. srpnja 2011. ([web.archive.org/web/20110930221244/http://www.britannica.co.uk/press/2011-07-20.asp](http://www.britannica.co.uk/press/2011-07-20.asp))
- »Fatally Flawed—Refuting the Recent Study on Encyclopedic Accuracy by the Journal *Nature*«. *Encyclopædia Britannica: Britannica Corporate Site*, ožujak 2006. (corporate.britannica.com/britannica_nature_response.pdf)
- Giles, Jim.** »Internet Encyclopaedias Go Head to Head: Jimmy Wales' *Wikipedia* Comes Close to *Britannica* in Terms of the Accuracy of Its Science Entries«. *Nature*, sv. 438, 14. prosinca 2005., str. 900–901, doi.org/10.1038%2F438900a.
- Goetz, Philip W.** »The New *Encyclopædia Britannica*«. *Encyclopædia Britannica: Propædia*, 15. izd., *Encyclopædia Britannica*, 2007., str. 5–8.
- Grant, Ian.** »Q&A: Ian Grant of *Encyclopædia Britannica* UK«. Razgovor s Grahamom Charltonom. *E-Consultancy*, 10. veljače 2009. ([web.archive.org/web/20090213132109/http://econsultancy.com/blog/3268-q-a-ian-grant-of-encyclopaedia-britannica-uk](http://econsultancy.com/blog/3268-q-a-ian-grant-of-encyclopaedia-britannica-uk))
- Greenstein, Shane, Devereux, Michelle.** »The Crisis at *Encyclopædia Britannica*«. 2006. *Kellogg School of Management Cases*, Northwestern U, 2017., doi.org/10.1108/case.kellogg.2016.000085.
- »History of *Encyclopædia Britannica* and *Britannica.com*«. *Encyclopædia Britannica: Britannica Corporate Site*, 9. lipnja 2001. ([web.archive.org/web/20010609041910/http://www.britannica.com/company_info.html](http://www.britannica.com/company_info.html))
- »History of *Encyclopædia Britannica* and *Britannica Online*: Taking a Great Legacy into the 21st Century«. *Encyclopædia Britannica: Britannica Corporate Site*, 20. listopada 2006. ([web.archive.org/web/20061020084752/http://www.britannica.com/company_info.html](http://www.britannica.com/web/20061020084752/http://www.britannica.com/company_info.html))
- Hunt, Samantha Rose.** »*Britannica* Looking to Give *Wikipedia* a Run for Its Money with Online Editing«. *Tgdaily*, 23. siječnja 2009. ([web.archive.org/web/20090129112338/http://www.tgdaily.com/content/view/41163/113/](http://www.tgdaily.com/content/view/41163/113/))
- »Instructions for Linking to the *Britannica* Articles«. *Encyclopædia Britannica*, 26. ožujka 2007. (www.britannica.com/webmaster)
- Kearney, Christine.** »*Encyclopædia Britannica*: After 244 Years in Print, Only Digital Copies Sold«. *The Christian Science Monitor*, 14. ožujka 2012. (www.csmonitor.com/Business/Latest-News-Wires/2012/0314/Encyclopaedia-Britannica-After-244-years-in-print-only-digital-copies-sold)
- Kent, Christopher Hardy Wise i dr.** »*Encyclopædia Britannica*: English Language Reference Work«. *Encyclopædia Britannica*, 20. listopada 2020. (global.britannica.com/topic/Encyclopaedia-Britannica-English-language-reference-work/Fourteenth-edition)
- Kister, Kenneth F.** *Kister's Best Encyclopedias: A Comparative Guide to General and Specialized Encyclopedias*. 2. izd., Oryx Press. 1994.
- Kogan, Herman.** *The Great EB: The Story of the Encyclopædia Britannica*. Chicago UP, 1958.
- Lawrence, Steve, Giles, C. Lee.** »Accessibility of Information on the Web«. *Nature*, sv. 400, br. 107, 8. lipnja 1999., str. 107–109 (www.nature.com/articles/21987.pdf)
- McHenry, Robert.** »The Faith-Based Encyclopedia«. *TCS Daily*, 15. studenoga 2004. (www.ideasinactiontv.com/tcs_daily/2004/11/the-faith-based-encyclopedia.html)
- Moore, Matthew.** »*Encyclopædia Britannica* Fights Back against *Wikipedia*«. *The Telegraph*, 23. siječnja 2009. (www.telegraph.co.uk/culture/books/booknews/4318176/Encyclopaedia-Britannica-fights-back-against-Wikipedia.html)
- »New *Britannica* Kids Apps Make Learning Fun«. *PR Newswire*, 14. rujna 2010. (www.prnewswire.com/news-releases/new-britannica-kids-apps-make-learning-fun-102854844.html)
- O'Gorman, Jack, ur.** *Reference Sources for Small and Medium-Sized Libraries*. 8. izd., ALA Editions, 2014.
- Sader, Marion, Lewis, Amy.** *Encyclopedias, Atlases, and Dictionaries*. Bowker, 1995.

- Seymour**, Ursula. »Encyclopedia Face-Off: *Britannica* vs *Encarta*«. *Tech Advisor*, 9. studenoga 2006. (guides.lib.monash.edu/citing-referencing/chicagol7th-website-blogs-social-media)
- Shakespeare: The Essential Guide to the Life and Works of the Bard*. Wiley, 2006.
- Skalić**, Pavao. *Epistemon (latinski i hrvatski)*, ur. Mihaela Girardi-Karšulin, prev. Ivan Kapec i dr., Zagreb, Institut za filozofiju, 2004.
- Smellie**, William. Predgovor. *Encyclopædia Britannica, or, A Dictionary of Arts and Sciences, Compiled upon a New Plan*. ... Edinburgh, Andrew Bell i Colin Macfarquhar, 1771., V–VI. 3 sv.
- Sweeney**, Claire. »*Britannica* 2.0 Shows *Wikipedia* How It's Done«. *Times Online*, 22. siječnja 2009. (technology.timesonline.co.uk/tol/news/tech_and_web/article5564836.ece)
- Tancer**, Bill. »Look Who's Using *Wikipedia*«. *Time*, 1. svibnja 2007. (www.time.com/time/business/article/0,8599,1595184,00.html)
- Terdiman**, Daniel. »Study: *Wikipedia* as Accurate as *Britannica*«. *CNET*, 16. prosinca 2005. (news.cnet.com/Study-Wikipedia-as-accurate-as-Britannica/2100-1038_3-5997332.html)
- Turton**, Stuart. »*Encyclopædia Britannica* Dips Toe in *Wiki* Waters«. *Alphr*, 9. lipnja 2008. (www.alphr.com/accessories/13429/encyclopaedia-britannica-dips-toe-in-wiki-waters)
- Van Buskirk**, Eliot. »*Encyclopædia Britannica* to Follow Modified *Wikipedia* Model«. *Wired*, 9. lipnja 2008. (www.wired.com/2008/06/ency/)
- »Webmaster and Blogger Tools«. *Encyclopædia Britannica: Britannica Corporate Site*, 2014., (corporate.britannica.com/bps/reftools.html)
- Whiteley**, Sandy. »Revised Introduction«. *Purchasing an Encyclopedia: 12 points to Consider: Reviews by the Editorial Board of Reference Books Bulletin*, 5. izd., American Library Association / Reference Books Bulletin Editorial Board, 1996.
- Woodson**, Alex. »*Wikipedia* Remains Go-To Site for Online News«. *Reuters*, 8. lipnja 2007. (www.reuters.com/article/internetNews/idUSN0819429120070708)
- Yust**, Walter M., urednik. *Encyclopædia Britannica: A New Survey of Universal Knowledge*, 14. izd., Encyclopædia Britannica, 1954. 24 sv.
- Zhang**, Jane. »How Baidu Built an Encyclopedia with 16 Times More Chinese Entries Than *Wikipedia*«. *South China Morning Post*, 20. studenoga 2019. (www.scmp.com/tech/big-tech/article/3038402/how-baidu-baike-has-faced-against-wikipedia-build-worlds-largest)

**ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA ONLINE:
AN ONLINE EDITION OF THE RELIABLE ENCYCLOPEDIA (2012–2020)**

Tihomir Živić

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences
tihomir.zivic@fazos.hr

ABSTRACT: With an objective to comprehend a general matter of online encyclopedias as completely as possible and derive the quoted conclusions, this paper provides, by the conduct and result of a qualitative research method exemplified by *Encyclopædia Britannica*, its developmental outline and a hallmark description of its select editions, in addition to their comparison with other similar enchiroidia. Consequently, the introductory part epitomizes an almost-decennial history of *Britannica*'s gradual transition to an online environment. Analyzing its components of *Macropædia*, *Micropædia*, and *Propædia* and its editorial guidelines, the central part discusses *Britannica*'s way from a library shelf to a computer screen in more detail while establishing its comparative correlation with other multimedia on a demanding business market, especially with *Wikipedia*. Hereby, the paper also conclusively indicates several possibilities to use these modern online encyclopedic contents, which also set the new systemic developmental tasks by their informational and communicational expansion of the boundaries existent heretofore.

Keywords: Encyclopædia Britannica, *online edition*; *interactivity*; *accessibility*; *lexicography*; *knowledge expansion*

Članci su dostupni pod licencijom Creative Commons: Imenovanje-Nekomercijalno
(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Sadržaj smijete umnožavati, distribuirati, priopćavati
javnosti i prerađivati ga, uz obvezno navođenje autorstva, te ga koristiti samo u nekomercijalne svrhe.